

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT **BAIXA EDAT MITJANA**

Coordinació: BUSQUETA RIU, JUAN JOSE

Any acadèmic 2016-17

Informació general de l'assignatura

Denominació	BAIXA EDAT MITJANA			
Codi	100013			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Història	2	OBLIGATÒRIA	Només examen
Nombre de crèdits ECTS	7,5			
Crèdits teòrics	0			
Crèdits pràctics	0			
Coordinació	BUSQUETA RIU, JUAN JOSE			
Departament/s	HISTORIA			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	68 hores presencials 119,5 hores no presencials			
Idioma/es d'impartició	CATALÀ Altres idiomes: Castellà, francès, anglès, italià.			

Professor/a (s/es)

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BUSQUETA RIU, JUAN JOSE	jbusqueta@historia.udl.cat	0	

Informació complementària de l'assignatura

Estudi del passat humà en els seus diversos aspectes durant l'Edat Mitjana; particularment entre els segles XI-XV. Quatre blocs concentren les quatre grans aportacions del període estudiat: el model social basat en el feudalisme; el vigor del món urbà; un desenvolupament ideològic amb un gran pes de l'Església i, finalment, l'aplicació d'aquest conjunt sobre una evolució política determinada.

Objectius acadèmics de l'assignatura

Aprendre els eixos interpretatius del període històric entre els segles XI i XV.

Interpretar adientment els textos i els materials propostes per a l'estudi

Aprendre a treballar en equip i de manera interdisciplinària

Competències significatives

Competències	objectius formatius
Capacitat d'anàlisi i de síntesi Capacitat de gestió de la informació Capacitat de raonament crític	Aprendre els eixos interpretatius del període històric entre els segles XI i XV.
Motivació pel rigor i la qualitat	Interpretar adientment els textos i els materials proposats per a l'estudi
Capacitat de treball en equip Capacitat d'organització i planificació	Aprendre a treballar en equip i de manera interdisciplinària

Continguts fonamentals de l'assignatura

Blocs:

- I. Expansió de la societat feudal
- II. El món urbà
- III. Església i Estat: idees i mentalitats
- IV. Crisis i recuperacions baixmedievales i els orígens de l'Estat Modern.

Eixos metodològics de l'assignatura

Activitat	Codificació / descripció / tipologia TPD	O*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	Vegeu apartat 3 (CM)		1	43	33
Seminaris (S)	Vegeu apartat 3 S1-S4: Seminari (4 seminaris)			8	8
Pràctiques (P)	Vegeu apartat 3 PA, PC			14	14
Treballs (T)	T1-T4: Treball individual				4 x 15 = 60
Tutories (Tut)				1	4,5
Altres (AA)					
Avaluació (AV)	Vegeu taula de mecanismes d'avaluació		1	2	-
TOTAL				68	119,5

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Presentació de l'assignatura: primera sessió ,

Blocs:

- I. Expansió de la societat feudal
- II. El món urbà
- III. Església i Estat: idees i mentalitats
- IV. Crisis i recuperacions baixmedievales i els orígens de l'Estat Modern
- V. Bloc de Síntesi

Sistema d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	As	Es valora la participació		Totes les presencials, en particular els seminaris i les pràctiques d'aula	10
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	TA: examen del conjunt de la matèria	Comentari de text, gràfic o imatge i definicions breus		Classes magistrals més seminaris	50
Informe (In) / Treballs (T)	T1-T4: quatre treballs coordinats	Sobre cadascun dels quatre blocs		Tutories i Seminaris de presentació a classe	4 x 10 = 40
Altres (A)					
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

Bibliografia i recursos d'informació

1. - Manuals de consulta. Es pot emprar qualsevol de les obres següents, entre d'altres, com a manuals de consulta:

V. A. Álvarez Palenzuela (dir.), *Historia Universal de la Edad Media*, Ariel, Madrid, 2002.

J. A. García de Cortázar – José Ángel Sesma, *Manual de Historia Medieval*, Alianza Editorial, Madrid, 2008.

M. Kaplan, (dir.), *Edad Media. Siglos XI-XV*, Universidad de Granada, 2005

M. Á. Ladero, *Historia Universal. Edad Media*, Vicens Vives, Barcelona, 1987.

E. Mitre, *Historia de la Edad Media-I: Occidente*, Ed. Alhambra, Madrid, 1983

N.J.G. Pounds, *Historia económica de la Europa medieval*, Crítica, Barcelona, 1981

M. Riu, *La baja edad media. Del siglo XII al XV*, Editorial Montesinos, Barcelona, 1986.

J.M. Salrach, *Entre Roma i el Renaixement. Història i textos de l'Occident Medieval*, Eumo Editorial, Vic, 2002

2.- Selecció d'obres específiques recomanades per als 4 blocs

Bloc I: Expansió de la societat feudal

P. Anderson, *Transiciones de la Antigüedad al Feudalismo*, Siglo XXI, Madrid, 1978

AA.VV., *El modo de producción feudal*, Akal, Madrid, 1978

D. Barthélemy, “¿Revolución o mutación feudal?. Una crítica”, a C.Estepa, D. Plácido (coords.), *Transiciones en la Antigüedad y Feudalismo*, Fund. Investigaciones Marxistas, 1998, pp. 117-129

Th. N. Bisson, *La crisis del siglo XII*, Barcelona, Crítica, 2010.

M. Bloch, *La sociedad feudal*, UTEHA, Mèxico, 1958 (2 vols.)

- G. Bois, *La revolución del Año Mil*, Crítica, Barcelona, 1991
- G. Bois, *La gran depresión medieval, siglos XIV-XV*, Ed. Biblioteca Nueva, Madrid, 2001, [Cap. I: "Una aproximación al crecimiento medieval", pp. 15-62]
- P. Bonnassie (et alii), *Estructuras feudales y feudalismo en el mundo mediterráneo (s.X-XIII)*, Crítica, Barcelona, 1984
- R. Boutruche, *Señorío y Feudalismo*, Siglo XXI, Madrid, 1976, 1979 (2 vols.)
- P. Chaunu, *La expansión europea (siglos XIII-XV)*, Labor, Barcelona, 1982.
- G. Duby, *Hombres y estructuras de la Edad Media*, Siglo XXI, Madrid, 1977
- G. Duby, *Los tres órdenes o lo imaginario del Feudalismo*, Argot, Barcelona, 1983
- G. Fourquin, *Señorío y Feudalismo en la Edad Media*, EDAF, Madrid, 1977
- R. Fossier, *La sociedad medieval*, Crítica, Barcelona, 1986
- F. L. Ganshof, *El Feudalismo*, Ariel, Barcelona, 1963
- L. García-Guijarro, *Papado, Cruzadas y Órdenes Militares. Siglos XI-XIII*, Cátedra, Madrid, 1995
- L. Génicot, *Europa en el siglo XIII*, Labor, Barcelona, 1976
- A. Guerreau, *El Feudalismo: un horizonte teórico*, Crítica, Barcelona, 1984
- A. Guerreau, "El concepto de Feudalismo: génesis, evolución y significación actual", a C. Estepa, D. Plácido (coords.), *Tansiciones en la Antigüedad y Feudalismo*, Fund. Investigaciones Marxistas, Madrid, 1998, pp. 91-116
- P. Iradiel, *Las Claves del Feudalismo, 860-1500*, Planeta, Barcelona, 1991
- M. Keen, *La caballería*, Ariel, Barcelona, 1986
- R.I. Moore, *La formación de una sociedad represora. Poder y disidencia en la Europa Occidental, 950-1250*, Crítica, Barcelona, 1989
- R.I. Moore, *Feudalism and revolution in the making of Europe*, a M. Barceló (et alii), *El Feudalismo, comptat i debatut*, Univ. de València, València, 2003, pp. 19-34
- R.I. Moore, *La primera revolución europea*, Crítica, Barcelona, 2003
- J. Paul, *La Iglesia y la cultura en Occidente (siglos IX-XII)*, Labor, Barcelona, 1985 (2 vols.)
- J. P. Poly, E. Bournazel, *El cambio feudal*, Labor, Barcelona, 1983
- S. Runciman, *Historia de las Cruzadas*, Revista de Occidente, Madrid, 1956-1958 (3 vols.)
- F. Sabaté / J. Farré, dirs., *El temps i l'espai del feudalisme*, Pagès ed., Lleida, 2004.
- J. Valdeón, *El Feudalismo*, Historia 16, Madrid, 1999
- A. Vauchez, *La espiritualidad del Occidente medieval (siglos VIII-XII)*, Cátedra, Madrid, 1985
- M. Zavorov, *Historia de las Cruzadas*, Akal, Madrid, 1979

Bloc II: El món urbà

- M. Asenjo, *Las ciudades en el Occidente Medieval*, Arco Libros, Madrid, 1996.
- Y. Barel, *La ciudad medieval. Sistema social-sistema urbano*, Instituto de Estudios de la Administración Local,

Madrid, 1981

L. Benevolo, *La ciudad europea*, Crítica, Barcelona, 1993

P. Bezbakh, *La société féodo-marchande*, Anthropos, Paris, 1993

G. Bois, "Ciutat i camp en la societat preindustrial", a AAVV, *L'espai viscut*.

Col·loqui Internacional d'Història Local, Diputació de València, 1989, pp. 113-125

T. Dutour, *La ville médiévale*, Odile Jacob, París, 2003.

A. Grohmann, *La città medievale*, Editorial Laterza, Roma – Bari, 2003.

R. Hilton, *Les ciutats medievals*, SCEH, Barcelona, 1989

A.B. Hibbert, "El patriciat urbà medieval", a *L'Avenç*, 44 (1981), pp. 26-32

M. A. Ladero, "La Europa de las ciudades", a *Edad Media y mundo actual*.

En torno al s. XIII europeo, Fund. Areces, Madrid, 1995, pp. 63-93

P. Lavedan, *La représentation des villes dans l'art du Moyen Age*, Paris, 1954

J. Le Goff, "La ciudad como agente de la civilización (c.1200-1500)", a C.

Cipolla (dir.), *Historia Económica de Europa*, I, la Edad Media, Ariel, Barcelona, 1973, pp. 78-114

R. S. López, *La revolución comercial en la Europa Medieval*, El Albir, Barcelona, 1981

A. Mackay, "Ciudad y campo en la Europa Medieval", a *Studia Historica*, II, n.2 (1984), pp. 27-53

J. M. Monsalvo, *Las ciudades europeas del medioevo*, Ed. Síntesis, Madrid, 1997.

L. Mumford, *The City in History*, Penguin, London, 1961

Ch. Petit-Dutaillis, *Les communes françaises. Caractères et évolution des origines au XVIII siècles*, Ed. Albin Michel, Paris, 1947 [trad. esp., UTEHA, Mèxic, 1959]

H. Pirenne, *Las ciudades de la Edad Media*, Alianza Ed., Madrid, 1972

J. L. Romero, *La revolución burguesa en el mundo feudal*, Ed. Suramericana, Buenos Aires, 1967

T. Roslanowsky, "El desarrollo de la vida urbana", a *Historia Universal Salvat*, t. X, Barcelona, 1984, pp. 1183-1200

J. Schofield, A. Vince, *Medieval Towns*, Leicester University Press, London, 1994

D. Waley, *Las ciudades república italianas*, Guadarrama, Madrid, 1969

Bloc III: Església i Estat. Idees i mentalitats

M. Ascheri, *Istituzioni medievali*, Il Mulino, Bologna, 1994

A. Barcala, "La Edad Media", a F. Vallespín (dir.), *Historia de la Teoría Política*, Alianza Ed., Madrid, 1990

M. Bayona, J.A. de C.R. de Souza (eds.), *Iglesia y Estado. Teorías políticas y relaciones de poder en tiempos de Bonifacio VIII y Juan XXII*, Zaragoza, Publicaciones Univ. de Zaragoza, 2016

A. Black, *El pensamiento político en Europa, 1250-1450*, Univ. de Cambridge, 1992

G. Duby, *La época de las catedrales. Arte y Sociedad, 980-1420*, Cátedra, Madrid, 1993

E. Gallego Blanco, *Las relaciones Iglesia-Estado en la Edad Media*, Revista de Occidente, Madrid, 1973

- B. Guenée, *Occidente durante los siglos XIV –XV. Los Estados*, Labor, Barcelona, 1973
- J. Jolivet, *La filosofía medieval en Occidente*, a B. Parain (dir.), *Historia de la filosofía*, vol. 4, Siglo XXI, Madrid, 1984
- J. Le Goff, *La civilización del Occidente Medieval*, Paidós, Barcelona, 1992 (ed. fr. 1982)
- J. Le Goff, *Los intelectuales en la Edad Media*, Gedisa, Barcelona, 1986
- A. Gurévich, *Las categorías de la cultura medieval*, Taurus, Madrid, 1990.
- M. Á. Ladero, *Espacios del hombre medieval*, Arco Libros, Madrid, 2002.
- H. Martin, *Mentalités Médiévales*, PUF, Paris, 2 vols., 1996-2001
- J. Miethke, *Las ideas políticas en la Edad Media*, Biblos, Buenos Aires, 1993
- E. Mitre, *Iglesia y vida religiosa en la Edad Media*, Ediciones Istmo, Madrid, 1991.
- E. Mitre, *Iglesia, herejía y vida política en la Europa medieval*, BAC, Madrid, 2007
- M. Mullet, *La cultura popular en la Baja Edad Media*, Ed. Crítica, Barcelona, 1990.
- M. Pastoreau, *Una historia simbólica de la Edad Media occidental*, Katz Editores, Buenos Aires, 2006
- J. Quillet, *Les clefs du pouvoir au Moyen Age*, Flammarion, Paris, 1972
- F. Rapp, *La Iglesia y la vida religiosa en Occidente a fines de la Edad Media*, Labor, Barcelona, 1975
- G. Sabine, *Historia de la Teoría Política*, Mèxico, 1965
- G. Tabacco, *Le ideologie politiche del medioevo*, Einaudi, Torino, 2000
- A. Truyol, *Historia de la Filosofía del Derecho y del Estado*, vol. I, Alianza Ed., Madrid [esp. caps. 2,3,,4, pp. 329-373]
- W. Ullmann, *Historia del pensamiento político en la Edad Media*, Ariel, Barcelona, 1983.
- W. Ullmann, *Escritos sobre teoría política medieval*, EUDEBA, Buenos Aires, 2003
- D. Wood, *El pensamiento económico medieval*, Crítica, Barcelona, 2003

Bloc IV: Crisis i recuperacions baixmedievales i els orígens de l'Estat Modern

- Ch. Allmand, *La guerra de los Cien Años*, Crítica, Barcelona, 1990
- P. Anderson, *El Estado Absolutista*, Ed. Siglo XXI, Madrid, 1974
- T.H. Aston, C-H.E. Philpin (eds.), *El debate Brenner. Estructuras de clases agraria y desarrollo económico en la Europa preindustrial*, Crítica, Barcelona, 1978
- A.Black, *El pensamiento político en Europa, 1250-1450*, Univ. de Cambridge, 1992
- G. Bois, *La crisi del Feudalisme a Europa a la fi de l'Edat Mitjana*, SCEH, Barcelona, 1986
- G. Bois, *La gran depresión medieval, siglos XIV-XV*, Ed. Biblioteca Nueva, Madrid, 2001
- Ph. Contamine (et alii), *La economía medieval*, Akal, Madrid, 2000 [Tercera part: "La Edad Media Tardía", pp. 251-375]
- R. Fédou, *El Estado en la Edad Media*, EDAF, Madrid, 1977

- B. Guenée, *Occidente durante los siglos XIV y XV. Los Estados*, Ed. Labor, 1973.
- D. Hay, *Europa en los siglos XIV y XV*, Aguilar, Madrid, 1980
- R. Hilton, *Conflicto de clases y crisis del Feudalismo*, Crítica, Barcelona, 1988
- G. Mairet, "la génesis del Estado Laico: de Marsilio de Padua a Luis XIV", a F. Chatelet (dir.), *Historia de las Ideologías*, vol. I, Bilbao, 1978, pp. 531-562
- H.A. Miskimin, *La economía de Europa en el Alto Renacimiento*, Cátedra, Madrid, 1980
- M. Mollat, Ph. Wolff, *Uñas azules, Jacques y Ciompi. Las revoluciones populares en Europa en los siglos XIV y XV*, Siglo XXI, Madrid, 1979
- W. Naef, *La idea de Estado en la Edad Moderna*, Madrid, 1973
- R. Romano, A. Tenenti, *Los fundamentos del mundo moderno*, Siglo XXI, Madrid, 1972
- E. Sarasa, *Las claves de la Crisis en la Baja Edad Media*, Planeta, Barcelona, 1991
- F. Seibt, W. Eberhard (eds.), *Europa 1400. La Crisis de la Baja Edad Media*, Crítica, Barcelona, 1993
- B. Strayer, *Sobre los orígenes medievales del Estado Moderno*, Ariel, Barcelona, 1981
- Ch. Tilly (ed.), *The Formation of National States in Western Europe*, Princeton Univ. Press, 1975
- W. Ullmann, *Historia del pensamiento político en la Edad Media*, Ariel, Barcelona, 1983 [esp. Cap. VIII]
- L. Wechmann, *El pensamiento político medieval y los orígenes del derecho internacional*, FCE, México, 1993